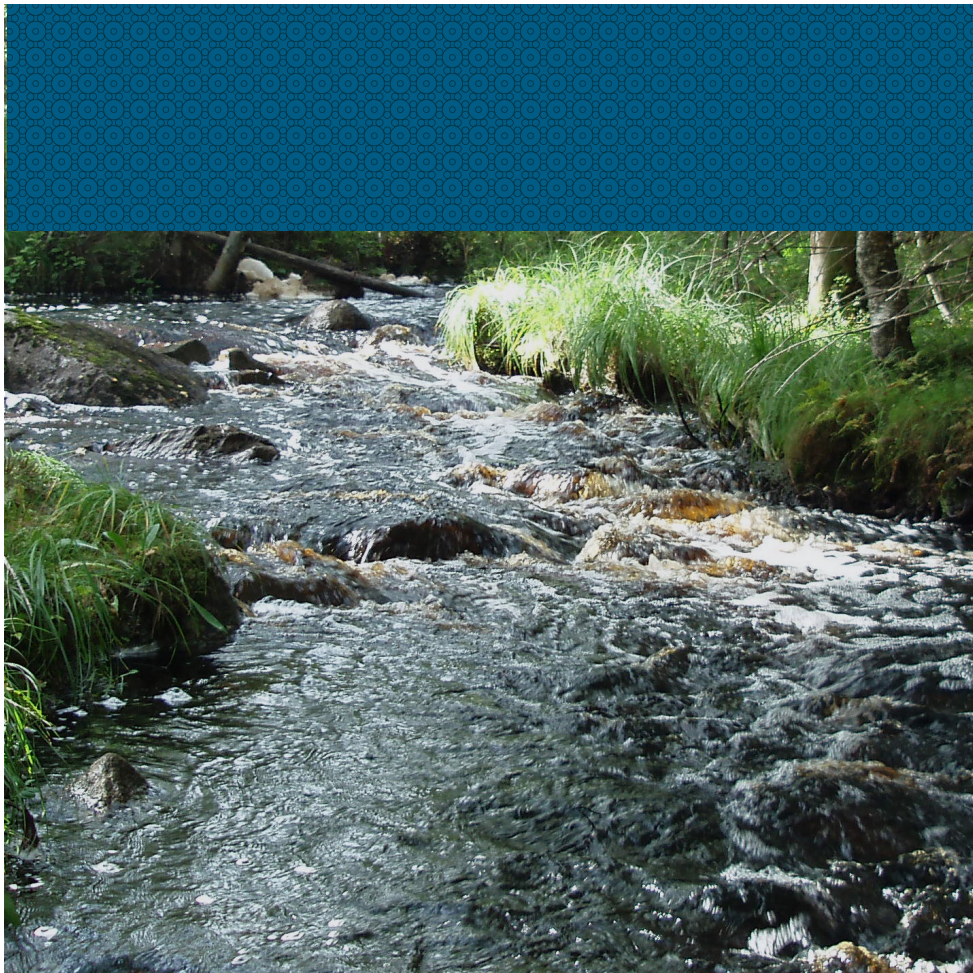

Använda vatten från naturen

Vad gäller vid vattenuttag från en bäck, å eller sjö?

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

**Använda vatten från naturen - Vad gäller vid vattenuttag från en bäck, å eller sjö?
Löpnummer 2019-17.**

Fotografier Framsida Mikael Nyberg, Länsstyrelsen i Örebro län
 Sidan 4 Mathias Ibbe, Länsstyrelsen Östergötland
 Sidan 8 Göran Billeson

Illustrationer Tommy Gustavsson

ISBN 978-91-985268-2-0

© Länsstyrelsen Östergötland 2019

Funderar du på att använda vatten från en bäck, å eller sjö? Då finns det en del saker som du behöver känna till. Ett vattenuttag kan orsaka skada i naturen och omfattas av miljöbalken. Du kan behöva anmäla vattenuttaget till länsstyrelsen eller söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen. Vilka regler som gäller beror på hur mycket vatten du vill ta och hur det påverkar naturen och andra intressen.

Här berättar vi mer om:

- Vattenuttag
- Påverkan på livet i vattnet
- Särskilt värdefulla vattendrag
- Så säger lagen
- Alternativ till vattenuttag.

Vattenuttag

Att ta vatten från naturen kallas i lagstiftningen för bortledande av vatten och innebär i detta sammanhang att man leder bort ytvatten från exempelvis en bäck, å eller sjö.

Under sommarmånaderna används ytvatten bland annat för att vattna villaträdgårdar, golfbanor och fotbollsplaner. Lantbruk kan också behöva vatten till odlingar eller djurbesättningar.

Större ytvattenuttag görs vanligtvis av kommuner och företag, där vattnet används som dricksvatten, för att utvinna värme och kyla eller som processvatten till industrier.

Vattenuttag klassas som vattenverksamhet och omfattas av miljöbalken, läs mer under rubriken *Så säger lagen*.

Silverån i Östergötlands
län, torrlagd under
sommaren 2018.

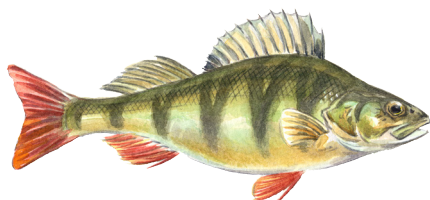
Påverkan på livet i vattnet

Ett uttag av vatten kan leda till sänkta vattennivåer, minskat vattenflöde, sämre vattenkvalitet, ändrade temperaturförhållanden och en minskad livsmiljö.

Hur livet i ett vattendrag eller en sjö påverkas beror bland annat på vilka djur och växter som finns där och hur känsliga de är, hur stort uttaget är, hur mycket vatten som finns tillgängligt och väderförhållandena.

Ett vattenuttag kan orsaka skada, särskilt om uttaget sker i en bäck eller mindre å som inte har så mycket vatten från början. Om uttaget är större än tillrinningen av vatten kan skadorna bli allvarliga, särskilt under en torrperiod. Vattendraget kan helt eller delvis torka ut och djur- och växtliv slås ut.

Det händer att flera uttag görs från samma vattendrag. Det kan vara så att man inte känner till varandras uttag om de är utspridda längs vattendraget eller att de sker vid olika tidpunkter. Det egna vattenuttaget kan tyckas litet, men om flera tar från samma vatten kan det sammanlagda uttaget bli stort och orsaka skador och torra fåror nedströms.

Så säger lagen

Alla vattenuttag definieras som vattenverksamhet och omfattas av miljöbalkens 11 kapitel. Huvudregeln är att vattenuttag kräver tillstånd från mark- och miljödomstolen. För mindre vattenuttag som inte har någon påverkan av betydelse på miljön, närliggande fastigheter eller annan verksamhet, kan en anmälan till länsstyrelsen vara tillräcklig.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet och kan avbryta vattenuttag som inte har ett tillstånd om det bedöms orsaka skada i naturen. Under perioder av torka kan länsstyrelsen besluta om att förbjuda vattenuttag.

Anmälan (länsstyrelsen)

En anmälan krävs för vattenuttag från:

- **Ytvatten (vattendrag):** högst 600 kubikmeter per dygn, dock högst 100 000 kubikmeter per år.
- **Ytvatten (sjö eller damm):** högst 1 000 kubikmeter per dygn, dock högst 200 000 kubikmeter per år.

Länsstyrelsen kan kräva att du söker tillstånd om vattenuttagets miljöpåverkan bedöms vara för stor, även om det ryms inom gränserna för en anmälan. Om det finns en tvist, exempelvis mellan grannar, kan frågan behöva avgöras i domstol.

Länsstyrelsens handläggning av en anmälan tar upp till åtta veckor och kostar 1 350 kronor.

Tillstånd (mark- och miljödomstolen)

Om ett ytvattenuttag överskrider gränserna för anmälan eller har en betydande miljöpåverkan är det tillståndspliktigt. Det innebär att du måste söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen innan du gör ett vattenuttag.

Undantag

Det finns särskilda undantag från tillstånds- och anmälningsplikten för vattenuttag.

- **Undantag för husbehov:** Tillstånd eller anmälan behövs inte för vattenuttag för en en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning. Husbehov kan exempelvis vara vattenuttag för dricksvatten, bevattning av djur, värmeförsörjning eller bevattning av en mindre köksträdgård. Husbehovsförbrukning gäller inte uttag för industri, handelsträdgård, tvättinrättning eller bevattning av jordbruksmark.
- **Generellt undantag:** Om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenuttaget behöver du varken göra en anmälan eller söka tillstånd. Med allmänna intressen menas bland annat djur- och växtliv. Enskilda intressen kan vara mark- och vattenförhållandena på annans fastighet.

Det är ditt ansvar att avgöra om något av undantagen kan användas vid ett vattenuttag. Du har bevisbördan om det uppstår frågetecken kring om skada på enskilda eller allmänna intressen har uppstått.

Egenkontroll

Alla som tar ut vatten är skyldiga att bedriva egenkontroll. Det innebär att vattenuttaget regelbundet ska följas upp. Du ska ha kunskap om var, när och hur mycket vatten som har tagits.

Allmänna hänsynsregler

Vid ett vattenuttag ska alltid de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel följas. Det innebär att du ska förebygga, hindra och motverka att vattenverksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

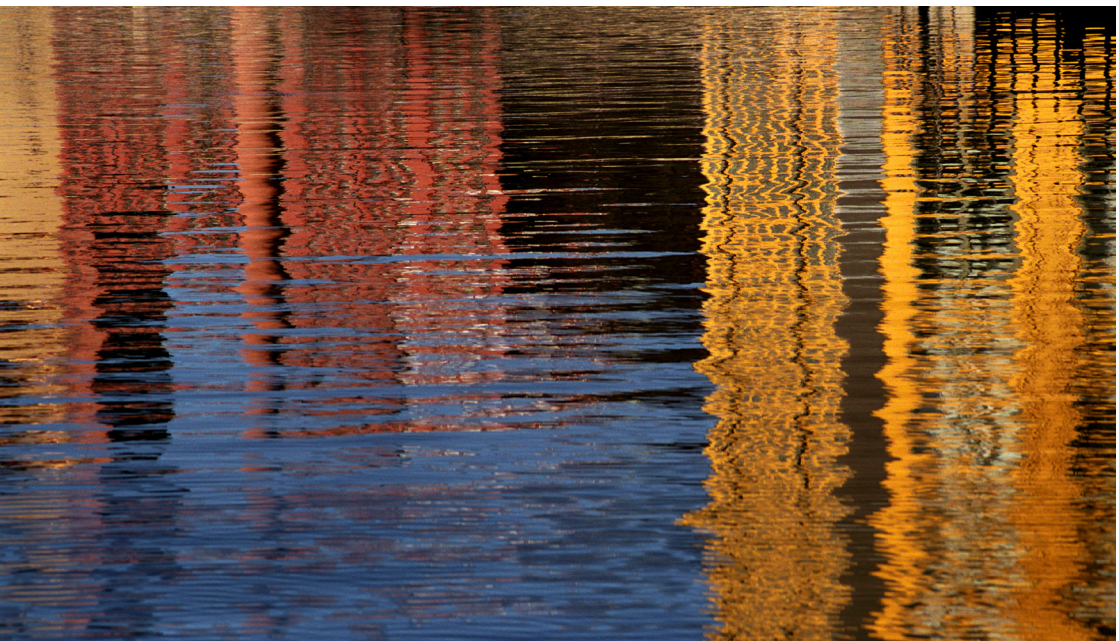
Alternativ till vattenuttag

Har du tidigare upplevt problem med vattenbrist där du bor eller verkar? Då kan det vara bra att i första hand se över din vattenanvändning och planera för att förbättra din vattentillgång. Det blir extra viktigt då längre perioder av torka förväntas bli vanligare i framtiden.

Alternativ till vattenuttag från naturen som samtidigt kan förbättra din egen vattentillgång:

- spara regnvatten i vattentunna
- vattna enbart de växter som behöver vatten, gräsmattan klarar torka
- undvik att vattna mitt på dagen och vid kraftig vind
- anlägg en bevattningsdamm eller våtmark.

Bevattningsdamm och våtmark definieras som vattenverksamhet och kräver som regel tillstånd eller anmälan. Det finns möjlighet att ansöka om bidrag för att anlägga en våtmark.

Vill du veta mer?

Mer information om vattenuttag, anmälan och tillstånd finns på Länsstyrelsen Östergötlands webbplats lansstyrelsen.se/ostergotland

Ingång: Privat>Djur och natur>Vatten>Vattenverksamhet.

Om du har frågor är du välkommen att kontakta oss:

Länsstyrelsen Östergötland

E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

Telefon: 010-223 50 00

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3
581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län. Vi är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter å den andra. Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND